

Problematika kulturního průmyslu:

Piráctví na internetu a jeho vliv na filmový průmysl České republiky

Úvod

V této práci bych se chtěla zaměřit na definování pojmu kulturní průmysl a jeho aplikaci na současný uměnovědný problém, kterým je ilegální stahování filmů na internetu. Nastíním stručně ekonomický význam filmového průmyslu, jakým způsobem ho může internetové pirátství poškozovat a co vše je vlastně za pirátství považováno. Ráda bych také upozornila, že „piráti“ nepoškozují hmotný objekt, film, ale lidi, kteří se na jeho tvorbě podílejí. Následně nastíním současnou situaci v České republice.

Kulturní průmysl

Termín kulturní průmysl (Culture Industry) původně používali radikální kritici masové zábavy především ve 30. a 40. letech 20. století. Samotný termín existoval však dříve, za jeho autory jsou považováni členové Frankfurtské školy T. Adorno a M. Horkheimer. Pojem kulturní průmysl se objevuje v jejich eseji „The Cultural Industry – Enlightenment“ as „Mass Deception“ z roku 1946.

Od konce 60. let byl koncept kulturního průmyslu modifikován, a to díky škole francouzských sociologů (především Morina s Heutem a Bernarda Miegheho). Na ně poté navázala Organizace OSN pro vědu, výchovu a kulturu (UNESCO). Název kulturní průmysl byl změněn na kulturní průmysly (culture industries), a to z toho důvodu, že v jednotném čísle se mluví o jednotné struktuře, přitom se jednotlivá odvětví průmyslu od sebe diametrálně liší.

Podle Evropské komise do kulturních průmyslů spadá za první oblast tradičního umění: výtvarné umění, scénické umění, kulturní dědictví; za druhé oblast kulturních průmyslů: TV a rozhlas, videohry, hudba, knihy a tisk; za třetí oblast kreativních průmyslů: design, architektura, reklamní průmysl.

Jednotná definice kulturního průmyslu neexistuje. Existuje mnoho různých definic, které se od sebe liší byť jen maličkostmi. Příkladem může být definice Velké Británie, která kulturní průmysl hodnotí jako průmysl s potenciálem vytvářet bohatství, zatímco UNESCO z definice komerčnost vylučuje.

Filmový průmysl a jeho poškozování

Jedním z odvětví kulturního průmyslu je průmysl filmový, který má kromě kulturního a uměleckého přínosu také velký ekonomický význam. Má vliv na růst produktivity a kvalifikace dané země; stát získává peníze z daní zaplacenými společnostmi v celém dodavatelském řetězci; značný příspěvek k HDP přináší kvalifikované profese jako postprodukční odborníci, finanční a technický personál, tvůrčí profese, řemeslníci a specializované služby. Dále nabízí pracovní místa, čímž snižuje nezaměstnanost.

Jedním ze způsobů poškozování filmového průmyslu je ilegální sdílení a stahování filmů na internetu – neboli pirátství. Pirátství se nejen rychle rozšiřuje, ale také je víceméně tolerováno. Z toho důvodu nejspíš počet těchto „pirátů“ narůstá. Co vše je však pod pirátstvím chápáno?

Pirátstvím je označováno neoprávněné užívání autorského díla bez souhlasu autora či souhlasu jiné oprávněné osoby. Každý smí ale zhotovit si jednu rozmnoženinu díla, pokud však nejsou opatřeny ochranou proti kopírování. *Takto vytvořenou, kopii však nesmí bez souhlasu autora užít jiným způsobem než pro svou osobní potřebu, nesmí ji tedy např. prodat, sdílet na internetu, ale ani půjčit či darovat kamarádovi.*¹

Náklady na vytvoření a distribuci jednoho filmu jsou velké. Všichni, kteří se na filmu podílejí – režisér, producent, scénárista, herci, kameramani, zvukaři a mnoho dalších, vloží do tvorby filmu několik měsíců práce, za kterou musí dostat zaplacené. Nákladné jsou ceny dekorací a interiérů, replik slavných budov, rekvizit, digitálních efektů, elektřiny a jiné. Distributor po dokončení filmu musí vytvořit dostatečné množství kopií pro jednotlivé země a kina a také udělat filmu dostatečnou reklamu, do čehož vkládá své peníze. Po součtu všech těchto nákladů vyjde například jeden hollywoodský film na 250 milionů dolarů, v přepočtu

¹ Filmové pirátství a autorská práva. In: *Filmy nejsou zadarmo* [online]. 2006, 13.6.2006 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.filmynejsouzadarmo.cz/userfiles/file/Brozura.pdf>

5 a půl miliardy korun českých. Současný český film stojí okolo 30 milionů korun, jak sděluje Česká protipirátská unie.

Tím, že se lidé dopouštějí filmového pirátství, snižují tržby, které by film mohl mít. Je nutné si uvědomit, že neobírají o peníze hmotný objekt, *film*, ale lidi, kteří se na něm podíleli, a i ty, kteří se zaslouhují o jeho další legální šíření. Také *spolu s nízkým právním vědomím a despektem k duševnímu vlastnictví vede pirátství k devalvaci vnímání kinematografie a audiovizí jako kulturní hodnoty.*²

Dopad pirátství v českém filmovém průmyslu

Na území České republiky se filmové pirátství objevilo již počátkem 90. let 20. století, a to s rozvojem videodistribuce. To byl velký ekonomický problém pro vydavatele filmů. V roce 1991 proto založili sdružení, které se dnes jmenuje Česká protipirátská unie.

Filmovým pirátstvím se u nás zabýval český dokumentární cyklus *Rozmarné léto* z roku 2006, ve kterém svoje názory sdělili herci jako Anna Geislerová, Jiří Macháček, režiséři Marek Najbrt, Petr Zelenka nebo filmový distributor Ivo Andrlé. Stejně tak se dají na stránkách České protipirátské unie dohledat názory mnoha dalších umělců, mezi kterými je i uznávaný režisér Jan Svěrák. Dopady pirátství se dají dobře ukázat na jeho filmu *Kuky se vrací*, do kterého jako producent vložil 40 milionů korun, vrátilo se však 30. Proto podal žalobu – a to na stránku *share-rapid.cz*, která jediná film z oběhu nestáhla a vidělo ji tak přes 13 tisíc diváků. Žaloba byla přijata. *Podle dostupných informací jde o vůbec první případ, kdy český soud nařídil nějakému serveru odstranit ze své nabídky film na žádost jeho tvůrců.*³ Důvodem byla i špatná kvalita nahrávky, která poté znehodnocuje celý film. U dalších filmů se tak musí počítat s horšími podmínkami, pokud nebude jistota navrácení peněz. Tím je myšleno méně dní a práce ve spěchu, skromnější výpravu a druhořadou techniku.

*Odhad škod způsobených loni nelegálním stahováním českých filmů činí asi 610 milionů korun. Tržby serverů fungujících jako úložiště nelegálně šířených audiovizuálních materiálů byly kolem 140 milionů korun.*⁴

² O pirátství. In: *Filmy nejsou zadarmo* [online]. 2012 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.filmynejsouzadarmo.cz/cs/o-piratstvi/>

³ *Kuky vrací úder... internetovým pirátům.* In: ŠNÍDL, Vladimír a Pavel KOČIČKA. *Ekonom* [online]. 2011, 31. 8. 2011 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-52718130-kuky-vraci-uder-internetovym-piratum>

⁴ Nelegální stahování je v ČR sport, míní Jan Svěrák. In: *Česká televize* [online]. 2012 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/184430-nelegalni-stahovani-je-v-cr-sport-mini-jan-sverak/>

Závěr

V této práci jsem se zaměřila na definování pojmu kulturní průmysl a aplikovala ho na současný problém průmyslu filmového, a to na ilegální stahování filmů na internetu. Stručně jsem zmínila ekonomický význam filmové distribuce a nákladnost jednoho filmu. Definovala jsem samotný pojem pirátství a udala škody, které má na svědomí. Konkrétně jsem se poté snažila tuto problematiku ukázat ve filmovém průmyslu České republiky.

Zdroje

Literatura

CIKÁNEK, Martin. *Kreativní průmysly: příležitost pro novou ekonomiku*. 1. vyd. V Praze: Institut umění, 2009, ISBN 978-80-7008-231-7.

BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, s. 104-105. ISBN 80-7367-099-2.

Internet

DOČEKAL, Radomír. Investiční pobídky pro filmový průmysl / Proč podporovat filmový průmysl?. In: *CINEPUR: Časopis pro moderní cinefily* [online]. 2006 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://cinepur.cz/article.php?article=1103>

Filmové pirátství a autorská práva. In: *Filmy nejsou zadarmo* [online]. 2006, 13.6.62006 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.filmynejsouzadarmo.cz/userfiles/file/Brozura.pdf>

O pirátství. In: *Filmy nejsou zadarmo* [online]. 2012 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.filmynejsouzadarmo.cz/cs/o-piratstvi/>

ŠNÍDL, Vladimír. Svěrák: Stahování z webu promění český film. Hrozí, že se budou točit jen levné komedie. In: *IHNED* [online]. 2011, 3. 9. 2011 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://art.ihned.cz/film-a-televize/c1-52743040-zustanou-jen-levne-komedie>

Nelegální stahování je v ČR sport, míní Jan Svěrák. In: *Česká televize* [online]. 2012 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/184430-nelegalni-stahovani-je-v-cr-sport-mini-jan-sverak/>

Kuky vrací úder... internetovým pirátům. In: ŠNÍDL, Vladimír a Pavel KOČIČKA. *Ekonom* [online]. 2011, 31. 8. 2011 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-52718130-kuky-vraci-uder-internetovym-piratum>